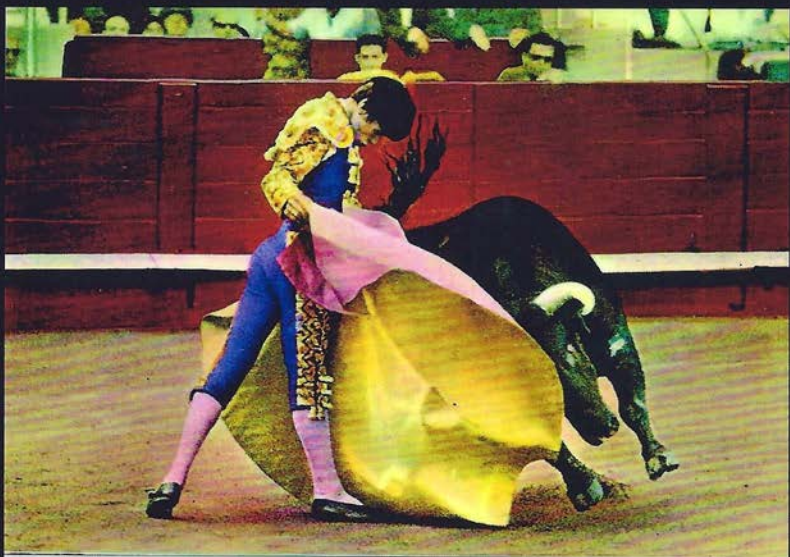

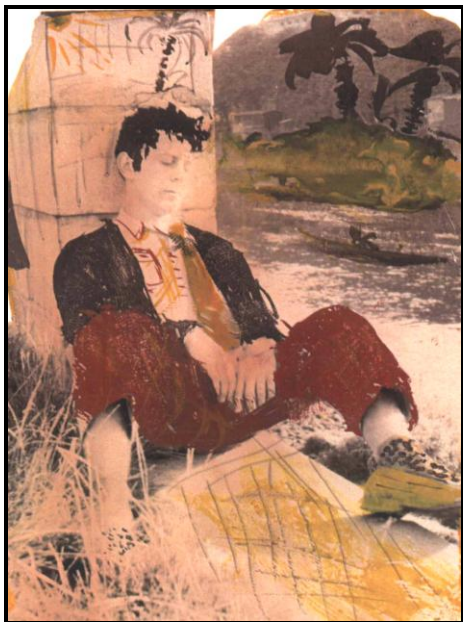
Otto Horský

BUENOS DÍAS ESPAÑA

Otto Horský

BUENOS DÍAS, ESPAÑA

*Putování dvou mladých nadšenců po Španělsku
v sedmdesátých letech minulého století*

Přední strana obálky: fotografie býčích zápasů ze sedmdesátých let minulého století. La „Verónica“, dráždění býka barevnou pláštěnkou, capou.

BUENOS DÍAS, ESPAÑA

*Putování dvou mladých nadšenců
po Španělsku v sedmdesátých letech
minulého století*

Text © Otto Horský, 2012

www.horsky.estranky.cz

Grafická úprava a obálka © Otto Horský

Fotografie Otto Horský, archiv autora a internet

1. vydání jako e-kniha © Lukáš Vik, 2015

ISBN PDF formátu: 978-80-87749-40-1 (PDF)

Konverze do elektronických formátů:

grafik a webdesignér Lukáš Vik

www.lukasvik.cz

Slovo autora:

Španělsko zaujímá největší část Pyrenejského poloostrova. Na své západní hranici sousedí s Portugalskem, na severu hraničí drsným Pyrenejským pohořím s Francií. Pyreneje se táhnou podél Biskajského zálivu na západ až k Atlantickému oceánu. Jižní a východní hranici Španělska lemuje Středozemní moře. Po Rusku a Francii je to třetí největší země v Evropě. Zřejmě jeho geografická poloha poloostrova umístěného zcela na jihu Evropy a jeho blízkost ke kontinentu Afriky byly jednou z hlavních příčin, proč se jeho dějiny rozvíjely nezávisle na hlavních historických událostech Evropy. Přes 14 km širokou Gibraltarskou úžinu pronikli v osmém století na Pyrenejský poloostrov Maurové a zůstali zde několik staletí. Jejich přítomnost vtiskla španělské kultuře i tradicím specifické rysy, s nimiž se setkáváme na každém kroku i dnes. Obohatili zemi o nové dosud neznámé plodiny, na vysokou úroveň pozvedli zemědělství a vodní hospodářství a architekturu.

Rok 1492 se stal pro Španělsko rokem osudovým. Dobytím Granady padla poslední výspa Maurů ve Španělsku, téhož roku byli ze Španělska vypuzeni Židé. Zásadní však bylo rozhodnutí španělské královny Isabely umožnit Kolumbovi jeho objevitelskou cestu přes oceán. Dá se říci, že objevení Ameriky Kolumbem předurčovalo osudy Španělska v několika málo následujících staletích. Dobytím Mexika a Peru začalo do Španělska proudit zlato a stříbro. Isabela Kastilská považovala za samozřejmé, že se za oceán stěhoval i kastilský jazyk, zvyky, systém správy a instituce a zejména křesťanská víra. Ze země, která stála na okraji kontinentu a z hlediska vývoje evropských dějin dosud nehrála významnou roli, se náhle stala velmoc s klíčovým postavením.

Hospodářská expanze živená přílivem drahých kovů trvala až do padesátých let 16. století, kdy země prošla několika hospodář-

skými krizemi. Z těchto krizí a státních bankrotů již nevyšla, přestože příliv stříbra z Mexika a Peru ještě pokračoval až do devadesátých let 16. století, neboť Španělsko se pustilo do vojenských operací, které se staly nenávratnými investicemi. Pokračovala sice koloniální expanze a exploatace podmaněných zemí, ta však znamenala, že španělští vojáci museli být posádkou skoro v celém světě, od Flander, Itálie a Maroka až po Ameriku a Filipíny a doma chyběli lidé, Španělé. Navíc, synové ze středních vrstev hledali štěstí v zámoří, jiní zase hledali útočiště v církvi a řádech, kde nalézali lehčí a bezproblémový život. Vesničané se začali stěhovat do měst, kde doufali nalezení lepších životních podmínek, což významně ovlivňovalo zemědělskou výrobu.

Ukazovalo se, že příliv amerického stříbra a zlata měly pro budoucnost země spíše neblahé důsledky. Snadné zisky z obchodu s Amerikou nenutily podnikatele přemýšlet nad modernizací zemědělství a manufakturní výroby, zatímco v jiných evropských zemích, jimž se nedostávalo takového privilegovaného bohatství, to bylo nutností. Tak se postupně stalo, že začalo být výhodnějším kupovat již hotové a levnější výrobky jinde a dodávat je do Ameriky. Český bych to nazval, že Španělsku „začínal ujíždět vlak“. A nejen začal, také opravdu ujel. Navíc, americké stříbro, které ještě i koncem 17. století byl v menší míře do Španělska proudilo (např. z dolu Layca Cota z Peru či z bolivijského Potosi), potřeboval král na umořování dluhů, na armádní výdaje a na nemalé výdaje svého luxusního dvora. Španělsko tak postupně začalo ztrácet svoje mocenské postavení v Evropě a ve světě. To bylo možná jednou z příčin, proč následně, až do konce 18. Století, se v severní Evropě o Španělsku ani moc nevědělo, zejména ne mezi normálním obyvatelstvem. Teprve začátkem 19. století v souvislosti s napadením Španělska Napoleonem a v souvislosti s rozvojem romantismu se evropští čtenáři začali dovídat z novin

a literatury něco o této zemi. Obyčejnému cestovateli však zpřístupnil Španělsko teprve anglický spisovatel Richard Ford (1796-1858). Procestoval na koni celé Španělsko a jeho kniha „Příručka pro cestovatele po Španělsku“ je dodnes považována za nejlepšího průvodce, jaký kdy byl napsán o Španělsku.

Španělsko se dostalo opět na světovou scénu ve třicátých letech minulého století, kdy po těsném vítězství Lidové fronty ve volbách tato požadovala znovupotvrzení republikánské ústavy. Parlamentní pravice považovala jejich vítězství za tragický omyl a předzvěst nástupu levicových a zejména komunistických sil k moci. Násilné povstání proti Republice, v níž začínala vládnout anarchie a bezvládní, bylo nevyhnutelné. V řadě republikánských krajů vypukly sociální revoluce, z nichž nejvýraznější probíhala v separatistickém Katalánsku. Zejména v Barceloně nastala velkoplošná kolektivizace, zacházející až do krajností. Byly zrušeny soukromé živnosti, dokonce i čističi bot museli být organizováni. Bylo zakázáno i spropitné v restauracích, ženám bylo zakázáno nosit klobouky, což byl buržoazní přežitek a běžným oslovením se stalo „soudruhu“. Obrazně řečeno, do sedla se dostala „luza“, vypalující a rabující kostely a kláštery. Zmizel zákon a řád, soudy byly nahrazeny revolučními tribunály, které bez soudu hromadně likvidovaly všechny podezřelé sympatizanty s pravíci. Nejkrutější bylo tažení proti kněžím. Během krátké doby bylo popraveno několik tisíc kněží, dvanáct biskupů a několik tisíc mnichů a jeptišek. V Barceloně dokonce byla těla zabitých jeptišek vystavena veřejnosti na odív.

Na výzvu několika generálů k povstání proti Republice (18. července 1936) reagovala pozitivně armáda a většina příslušníků civilní gardy. Námořnictvo a letectvo zůstaly loajální Republice. Rozložení sil tedy nebylo jednoznačné. Třebaže povstalci záhy ovládli třetinu Španělska, kýženého vítězství dosaženo nebylo.

Horší ale byla skutečnost, že o osud Republiky se začínaly zajímat mezinárodní levicové síly, upevňující si moc i jinde v Evropě a uvažující o pomoci proti konzervativním povstalcům.

Největší a dobře vycvičené vojsko vedené generálem Francisco Frankem, které by mohlo obrátit vývoj vzájemního střetu, bylo bohužel vázáno hájením zájmů Španělska v Maroku. Když byla situace kritická, podařilo se zorganizovat přesun této armády do Španělska. Nastal obrat ve prospěch vítězství pravicových sil, které měly eminentní zájem o znovunastolení řádu a pořádku. Republikánské milice jen těžce odolávaly dobře vedené a vycvičené armádě. Republika proto začala otevřeně shánět podporu v zahraničí. Našla ji v Sovětském svazu, který ihned poslal do Španělska zásilky zbraní a válečného materiálu a vojenské poradce. Samozřejmě s jasným cílem změnit průběh občanské války ve prospěch šíření komunistické ideologie a zajištění vítězství španělských komunistů. I když do Španělska začali přicházet levicoví dobrovolníci z celého světa, i z Československa, republikánská vláda byla stále více závislejší na pomoci ze Sovětského svazu, který ovšem sledoval imperiální cíle. Tím válka nabyla charakter střetu dvou rozdílných ideologií, i když západní státy se otevřeně k zahraniční pomoci vzbouřencům vedeným generálem Francisco Frankem nepřihlásily.

Navzdory podpoře Sovětského svazu a levicových sil z celé Evropy, občanská válka skončila v roce 1939 vítězstvím generála Francisco Franka. Zanechala po sobě více než půl milionu mrtvých, dalšího půl miliónu lidí odešlo do exilu. Země zůstala zcela rozvrácená, což vedlo v některých oblastech k hladomoru. Vzhledem k válečné situaci ve světě nebylo možno očekávat nějakou potravinovou pomoc ze zahraničí. Franko také nebyl žádný citlivka, byl to voják, generál a první roky jeho diktatury byly ve znamení obnovy země a jejího zachránění před spiknutím komu-

nistů, které, podle jeho slov, bylo třeba držet na uzdě. V tomto směru postupoval velmi tvrdě a nekompromisně a upevňoval i nepopulárními prostředky svůj konzervativní režim proti dřívější anarchii a nepořádkům podle hesla: „Dobro vlasti stojí nade vším“. Jeho utkvělou myšlenkou bylo vytvořit opět ze Španělska skutečný a jednotný národ a to za jakoukoliv cenu. Po počátečním „laškování“ s Musolinim a Hitlerem se nepřidal během války k zemím Osy (Německo, Itálie a Japonsko) a přestal používat fašistické praktiky a rétoriky. Přesto Španělsko po skončení druhé světové války jako diktátorský režim zůstalo v izolaci. Teprve okupace východní Evropy Sovětským svazem a počátek studené války otevřely Západu oči a tento začal pohlížet na Francisko Franka shovívavěji. V roce 1955 bylo Španělsko konečně připojeno k OSN a Franko přestal být nevítaným vyděděncem. Stal se váženým členem mezinárodního společenství. Dnes dokonce jeho zastánci tvrdí, že zachránil nejen Španělsko, ale i jižní Evropu před rostoucím vlivem komunismu.

Po uvolnění hospodářského embarga na Španělsko toto zažilo v následných letech údobí hospodářské liberalizace a prosperity. Některé kláštery, zámky, hrady, tvrze a pevnosti, přebudované na „Paradores“ – atraktivní starobylé hotely již za vlády krále Alfonse XIII k podpoře turismu ve Španělsku byly luxusně dovybaveny a zmodernizovány. K likvidaci sucha v aridních oblastech byla vybudována řada přehrad (Španělsko bylo v době mé další návštěvy Španělska v roce 1972 třetí na světě v počtu nově vybudovaných přehrad), zejména v přímořských oblastech nastal intenzivní rozvoj turistického ruchu a došlo k modernizaci zemědělské výroby, průmyslu a ekonomiky. V oblastech s málo vhodnou půdou pro jiné plodiny byly vysazeny miliony olivovníků, mandlovníků, korkovníků a jiných vhodných dřevin, na což je Španělsko velmi hrdé. To vše ještě za Frankovy vlády. Ten také rozhodl, že

po jeho smrti bude znovu zřízena monarchie a králem se stane princ Juan Carlos z rodu Bourbonů. Bylo to velmi moudré rozhodnutí, které možná zabránilo velkým mocenským střetům po jeho smrti. Ve společnosti vznikl depolitizovaný segment, dávající přednost lepší životní úrovni před politickými svobodami. A právě v tomto období jsme realizovali spolu s mojí ženou Olgou velkou cestu autostopem přes půl Španělska a měli jsme jedinečnou možnost poznat nejen mentalitu a život v revolučně naladěném Katalánsku, ale i ve skutečném Španělsku, v Andalúzii, Kastilii a dalších oblastech země.

Není a nebylo mým úmyslem zabývat se byť i jen krátce španělskou historií, neboť ta je zpracována v nepřehledném množství knih a publikací. Mým úmyslem pouze je zařazení doby naší návštěvy Španělska do historického kontextu, neboť ten je z důvodů tehdejší politické situace rozděleného světa na západní a východní důležitý. Španělsko těch let nám z východního bloku bylo líčeno jako země odsouzená k úpadku, Franko jako krvežíznivý diktátor a princové a králové jako něco, co je odsouzeno k vymření. Z tohoto oficiálního a všude hlásaného pohledu východního bloku na Španělsko se na nás někteří Španělé a zejména studenti z Latinské Ameriky dívali jako na „rudé“ a roztáli teprve, když nás osobně poznali.

Popsané zážitky z cesty po Španělsku nejsou vymyšlené, což by si mohl někdo myslet, protože mezitím uplynulo 45 let od naší cesty a všechno „smazal“ čas. Jsou autentické, neboť moje první žena Olga i já jsme si vždy vedli poctivě zápisky z každého dne cesty a dělám tak doposud. Za její nádherné zápisky z cesty po Španělsku jí posmrtně vzdávám hold a připisuji jí tuto knihu.

Úvod

Někdy na začátku roku 1967, jsa oťřískán zahraničními zkušenostmi z pobytu v Egyptě, začal jsem si korespondovat s univerzitami z různých zemí Latinské Ameriky a hlavně ze Španělska. Netrvalo dlouho a dostal jsem z řady zemí velmi zajímavé odpovědi a dokonce i nabídky ke spolupráci. Nejvíce jsem však ocenil milý dopis od pana profesora San Migueula Arribase, vedoucího katedry geologie a petrografie na Barcelonské universitě. V něm mi sdělil, že mu předali můj dopis a má zájem o spolupráci, přestože jeho oborem je klasická geologie a petrografie a ne inženýrská geologie. Ale chtěl by na své katedře tento obor zavést a rád by využil našich a mých zkušeností. Ve svém dopise jsem ho totiž informoval o stavu inženýrské geologie v Československu a o bohaté tradici tohoto oboru u nás, což ho velmi zaujalo. Náš akademik Quido Záruba založil tento obor již ve dvacátých letech minulého století, tedy v době, kdy ještě neexistoval nikde jinde na světě. A právě díky jemu a jeho škole jsme vždy patřili a stále patříme v tomto oboru ke světové špičce. Právě proto, když byla založena světová asociace inženýrských geologů, IAEG (International Association for Engineering Geology), profesor Záruba byl zvolen jejím prvním celosvětovým prezidentem.

Pan profesor Arribas neměl kontakty s nikým z bývalého socialistického bloku. I proto ho zajímala výměna zkušeností. A tak mi obratem zaslal pozvání na měsíční stáž na přírodovědecké fakultě barcelonské university (Universidad de Barcelona *1) s tím, že se mi bude věnovat a připraví pro mě zajímavý odborný program.

Jeho pozvání jsem přijal a současně jsem mu sdělil, že jsem se dozvěděl o letních kursech španělštiny, které pořádá barcelonská univerzita každoročně pro cizince. Poprosil jsem ho proto, jestli

by to mohl ověřit a jestli by mohl zařídit, abychom tento kurs spolu s mojí ženou Olgou po dobu našeho studijního pobytu mohli navštěvovat. Díky panu profesorovi se to podařilo a vše bylo mezi univerzitou a mnou písemně domluveno.

I když rok 1967 znamenal výrazné uvolnění vztahů mezi východem a západem a zejména u nás se blýskalo na časy, povolení k výjezdu bylo podmíněno příslibem banky na možnost zakoupení devizových prostředků. Náš stát se tím bránil hromadnému cestování našich občanů bez finančních prostředků, což by mohlo mít za následek krádeže z nutnosti a jiné zostouzení našeho národa. Alespoň tímto způsobem oficiální místa vysvětlovala svoje stanoviska k regulaci výjezdů našich občanů do západních států a do Jugoslávie. Požádat pana profesora, aby mi hradil pobyt na universitě, bylo pod moji důstojnost. A tak jsem si musel najít známé známých, kteří mě odkázali na ředitele banky v Ostravě. Možná bych získal devizový příslib i bez těchto doporučení, protože ředitele moje plánovaná cesta zaujala a považoval ji za neobvyklou. Navíc, vycestovat do Španělska bylo obtížné a nebylo ani jisté, získáme-li španělská víza. V té době byla ve Španělsku ještě tvrdá diktatura generála Franciska Franka Bahamonde a všichni příchozí ze socialistických států byli považováni za velmi podezřelé osoby, ne-li za špiony.

Všechno se však podařilo a díky pozvání pana profesora Arribase, který byl v té době již světově proslulým petrografem a znalcem kosmické geologie, vízum do Španělska nám bylo přislíbeno. Museli jsme ale pro ně do Vídně, což byla další vážná komplikace. Zvládli jsme to, po telefonátu na Španělské velvyslanectví ve Vídni těsně před plánovaným odjezdem nám bylo potvrzeno, že víza jsou připravená a můžeme si pro ně přijít. A tak již nic nebránilo našemu vycestování.

Putování Evropou

Vídeňské kolo bylo postaveno v roce 1897 za císaře Františka Josefa. Je vysoké 61 metrů a je z něj pohled na celou Vídeň

Večer 30.7.1967 jsme se poslední tramvají ve 20.38 vydali z Poruby na hlavní nádraží v Ostravě a tam vyčkali na mezinárodní rychlík do Vídně, který jel v 1.15. V 7.40 hodin ráno druhého dne jsme dorazili na Ostbahnhof, tramvají pak se všemi zavazadly na Westbahnhof, kde jsme se umyli,

převlékli a nechali zavazadla v úschovně. Z devizových rezerv ostravské banky jsme dostali možnost odkoupit si na celý více než měsíční pobyt v zahraničí 63 dolarů amerických pro obě osoby dohromady, což tehdy byly pro nás nevídané peníze. Umožnilo nám to nakoupit si v Rakousku nějaké potřebné drobnosti, zaplatit si úschovnu zavazadel a jízdu tramvají na španělské velvyslanectví. Tenkrát ještě koruna měla třikrát větší hodnotu než rakouský šilink a dolar byl jen za sedm korun. Zatímco jsem se vypravil na konzulát pro španělská víza, Olga se vypravila na jednu z nejkrásnějších vídeňských ulic, Mariahilferstrasse. Když jsme se v poledne opět sešli, již bohatší o španělská víza, poobědvali jsme levně v samoobsluze v obchodním domě. Olga mě vykládala, jak byla překvapena tou zářící nádherou obchodních domů, obchodů, butiků, haldami krásného zboží, nádherných svetříků, bot, baterií kabelek, pudrů, voňavek, šatů, šátků, klobouků, džínových kalhot, prostě pro nás z východního bloku nevídaná pastva pro oči. Koupila si pár drobností, nádherný šáteček, propisku a síťku na nákupy. Dnes si jen těžko někdo dovede představit, jak velký rozdíl byl tehdy mezi životním standardem u nás a v Rakousku. Nemys-